

SAVEZNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

SAVEZNA SKUPŠTINA

IZVOD IZ STENOGRAMA

DISKUSIJE SA SEDNICA VEĆA GRAĐANA I
VEĆA REPUBLIKA SAVEZNE SKUPŠTINE,

ODRŽANIH 26. I 27. FEBRUARA 2001. GODINE

POVODOM

PREDLOGA ZAKONA O
VRAĆANJU DRŽAVLJANSTVA I KONFISKOVANJA IMOVINE

PORODICE KARAĐORĐEVIĆ

I

UKIDANJA UKAZA O ODUZIMANJU
DRŽAVLJANSTVA I IMOVINE
PORODICI KARAĐORĐEVIĆ

Beograd, februar 2001. godine

NAPOMENA: Stenografske beleške diskusije koje Vam šaljemo su neredigovane i neautorizovane.

ŠEF STENOGRAFSKOG BIROA

Slavica Kostadinović

(Izvodi iz stenografskih beležaka sednice Veća građana od 26. i 27. februara 2001. godine):

PRESEDNIK prof. dr DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ:

Prelazimo na 3. tačku dnevnog reda:

**PREDLOG ZAKONA O VRAĆANJU DRŽAVLJANSTVA I KONFIS-
KOVANE IMOVINE PORODICE KARAĐORĐEVIĆ**

Dostavljeni su vam:

Predlog zakona i izveštaji Odbora za pravosuđe i saveznu upravu i Zakonodavno-pravne komisije.

Vlada nije dostavila mišljenje o ovom predlogu zakona, ali je dostavila svoj predlog zakona, koji uređuje istu materiju i koji je sledeća tačka dnevnog reda.

Otvaram pretres zakona u načelu.

VG 54/1 C3/CP

Predlagač zakona nije prisutan.

Da li predstavnik Savezne vlade želi reč? (Ne)

Vlada, dakle, ne prihvata jer ima svoj zakon.

Da li poslanik Šoklovački, kao izvestilac Odbora za pravosuđe i saveznu upravu, želi reč? (Nije u sali)

Da li poslanik, izvestilac Zakonodavno-pravne komisije, želi reč? (Nije u sali)

Dr VOJISLAV ŠEŠELj:

(Upadica s mesta)

Tražim reč.

PREDSIEDNIK prof. dr DRAGOLjUB MIĆUNOVIĆ:

Nema predlagača.

Dr VOJISLAV ŠEŠELj:

(Upadica s mesta)

Šta me briga što nema predlagača. Ja ne tražim reč zbog predlagača već zbog zakona.

PREDSIEDNIK prof. dr DRAGOLjUB MIĆUNOVIĆ:

Zakon o SPO-u.

U redu, izvoli.

Dr VOJISLAV ŠEŠELj:

Prvo, gospodine predsjedniče, ne možete da nipoštašavate predlagače. Što predlagač nema nijednog poslanika u ovom veću ništa ne znači jer ima u Veću republika. Zakon je u normalnoj proceduri. O ovom zakonu je važno da se kaže nešto bitno jer je u mnogim stvarima vezan i za naredni

VG 54/2

zakonski projekat koji podnosi Savezna vlada, s tim što ovaj prvi projekat primat daje vraćanju imovine a drugi zakonski projekat se bar privremeno bazira na vraćanju državljanstva a rešavanje pitanja imovine ostavlja za neko buduće vreme. Međutim, ni jedan ni drugi zakon ne mogu da se donesu sa aspekta našeg pravnog poretka. Ovim zakonom bi se ukidao podzakonski akt. Taj podzakonski akt već odavno ne važi. On spada u red tzv. Istorijskih pravnih akata. Donet je u neko davno revolucionarno vreme, kao kada bi sada neko pokušao i hatišerife da ukida ovde ili da ukida zakone iz vremena Obrenovića, Karađorđevića itd. To je ono što je besmisleno.

Pošto se nameravam javiti i po drugom zakonskom projektu, ovde ću se zadržati samo na pitanju povratka imovine.

Nova vlast tom pitanju, na krajnje neozbiljan način pristupa. Ne može se vraćati nešto što je oduzeto pre pola veka. Po tome što je to što je oduzeto, prvo, nemoguće je utvrditi šta je kome oduzeto pa se pravi mnogo veća nepravda ako se nekima vrati a nekima ne vrati. Drugo, zato što je imovina odavno na legalan način promenila vlasnike. Možda to nije bio legitiman način, možda nije bio pravedan, možda nije bio častan, pošten, ali je bio legalan. Ta vlast koja je oduzimala imovinu od celog sveta je bila priznavana kao legalna vlast.

Kada je reč o samim Karađorđevićima, nameće se odmah pitanje kada su oni i gde stekli toliku imovinu? Ima dnevnih listova koji su u nastavcima objavljivali šta su sve Karađorđevići posedovali: palate, zgrade, poljoprivredno zemljište, šume, lovišta, rudnike, fabrike, akcije u mnogim firmama itd. Kako su to Karađorđevići stekli?

Saglasan sam s tim da treba tražiti varijantu da se novopečeni bogataši oporezuju, da se na izvestan način državi povrati ono što joj po pravu pripada a zakulisnim radnjama je država bila uskraćena. Ali, nemojte mi reći da su Karađorđevići legalno i pošteno sticali svoju imovinu kada

VG 54/3

nisu, kada je kralj Petar 1903. godine došao u Srbiju kao pretendent na presto bio je, što naš narod kaže, go kao crkveni miš - ništa nije imao. To nešto što je sticao od svoje civilne liste, dakle kraljevske plate, od raznih dobrotvora, pomagača, donatora, kako vi to danas nazivate, on je podizao Oplenac. Njegov sin Aleksandar od 1918. do 1934. godine postao je multimilioner. Kako? Da li od svoje civilne liste?! Nije mogao od svoje civilne liste, kralj se neprekidno žalio kako malo para prima od države, kako mu se iz buxeta malo novca određuje. Kralj je uzimao provizije za razne poslove od stranih firmi. Kralj je, zloupotrebljavajući položaj, nalazio donatore, finansijere kao što su to i u današnje vreme mnogi radili. Kralj je tako, za 15 godina, nagomilao bogatstvo koje nije približno bogatstvo cara Hajla Selasija, ali principijelno ne zaostaje mnogo od njega.

Zbog toga, danas nije pravedno da se ta imovina vraća. Nije legalno stečena, nije časno stečena. Stečena je zloupotrebom kraljevske funkcije i ne može da se vraća, pogotovu ne sme da se vraća jer bi to značilo oduzimanje zemlje nekadašnjim bezemljašima, stanova nekadašnjim beskućnicima itd. Postoji čitav niz objekata koji su državno dobro, uključujući i Beli dvor, koje je kralj uknjižio na svoje ime a svojim parama nije finansirao izgradnju, država je finansirala nešto iz buxeta nešto raznim donacijama moćnih firmi onog vremena. Zbog toga, na ovakav način ne sme da se postupa.

Kada je reč o samom državljanstvu, treba lepo i Karađorđević i svi drugi Srbi kojima je komunistički režim oteo državljanstvo da pokažu zainteresovanost da im se vrati državljanstvo na komadiću, na malom komadiću papira da potpišu zahtev ministru unutrašnjih poslova a da ministar onda, velikodušno, svim tim ljudima, ne isključujući ni Karađorđeviće odobri ponovni upis u knjigu državljana. Nije to nešto što se desilo unutar roka apsolutne zastarelosti ili specifične zastarelosti koja

VG 54/4

se tiče upravnog spora ove vrste, na primer, nego nešto što je uvek istorijski zakon. Tito se na sličan način poigravao sa pravom i pravdom tako što je posle Drugog svetskog rata ponovo organizovao suđenje Dragutinu Dimitrijeviću Apisu i proglasio ga nevinim. Niti je Apis bio nevin, niti je kralj Aleksandar bio u pravu što ga je streljao. Ali, ne može se nešto posle 30 godina preispitivati na ovaj način.

Zbog toga smatram da ovaj zakon ne može da bude prihvaćen. Posebno ću govoriti o ovom pravnom aspektu pitanja državljanstva kada bude sledeći zakonski projekat na dnevnom redu.

PRESEDNIK prof. dr DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ:

Da li se još ko javlja za reč?

Reč ima poslanik Stanko Gigović.

STANKO GIGOVIĆ:

Uvaženo predsedništvo, poštovana gospodo poslanici, u vezi ovog zakona o oduzimanju državljanstva i imovine porodici Karađorđević, odmah da se izjasnim da kao član Socijalističke narodne partije Crne Gore, glasaću da se vrati državljanstvo porodici Karađorđević. U krajnjem slučaju, glasaću i da se vrati imovina porodici Karađorđević, ako je to u cilju ispravke nepravdi.

Isto tako, dame i gospodo, drugarice i drugovi poslanici, znamo da svi carevi i svi kraljevi imovinu su sticali ne na način samo onako kako je to primjerno sopstvenom radu i sopstvenom naporu. Toga smo svi svjesni. Ali, zanemarimo sada, u ovom trenutku, zbog porodice Karađorđević i tu činjenicu. Ali, moramo se prisjetiti da je Republika Jugoslavija i Federativna Narodna Republika i Socijalistička Republika Jugoslavija zakonima, bilo na nivou

VG 54/5

federacije, bilo na nivou republika, po osnovu nacionalizacije, eksproprijacije, konfiskacije i drugih propisa oduzimala imovinu, nekretnine i drugim građanima ove zemlje. Ako je ta imovina oduzeta zarad društvenog interesa i državnog interesa, ja sam ubijeđen da ti građani, iako im je imovina nevoljno izuzeta, njesu pravili takve probleme ako je to bio cilj povećanje nacionalnog bogatstva ove zemlje.

VG 55/1 zz/ljl

Međutim, došli smo sad u fazu kad smo taj sistem napustili. Prešli smo na fazu privatizacije. Ta imovina danas prelazi u ruke novokomponovanih bogataša i u mojoj Crnoj Gori, i ovdje, u Srbiji, mislim u svakom kraju ove naše zemlje, i danas novokomponovani bogataši postaju opet ti koji se bogate na račun, da tako kažemo, sirotinje.

Gospodine predsjedniče, ja apelujem i na Saveznu vladu, a naravno, to bi bio zadatak i republičkih vlada, da se radi na zakonu o restituciji na svim nivoima na području naše zemlje. Jer, ispraviti jednu nepravdu a ne drugu, plašim se da ćemo izazvati poremećene međuljudske i društvene odnose, a to ne bi bio cilj, i ne sme da bude cilj, ovom parlamentu nego da greške ispravljamo, ali da budemo principijelni i da to bude prema svima.

Nijesu oštećeni samo Karađorđevići. Ali, ponovo kažem, glasaćemo za ovaj zakon.

PREDSEDNIK prof. dr DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ:

Hvala.

Da li se još neko javlja za reč?

Ima reč Vladan Batić?

Dr VLADAN BATIĆ:

U ime Poslaničke grupe DOS-a javio sam se za reč samo da javnost ne bi bila zbunjena.

Dakle, za one koji nisu upućeni u same tekstove koji u tim predlozima figuriraju, ovo zvuči identično. Međutim, postoje dva predloga i Poslanička grupa DOS-a glasaće za drugi predlog koji se tiče ispravljanja jedne istorijske nepravde, a koji se praktično odnosi na oduzimanje državljanstva i imovine porodici Karađorđević.

VG 55/2

To što neki poslanici pripadaju strankama koje u sebi, u svom programu, imaju krilaticu - s verom u Boga, za kralja i otaxbinu - ali onda kraljeve traže među belosvetskim hohštaplerima, to je pravo tih stranaka.

PREDSEDNIK prof. dr DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ:

Hvala.

Pošto se više niko ne javlja za reč, stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu.

Ko je za? (Jedan poslanik)

Ko je protiv?

Konstatujem da Veće nije usvojilo Predlog zakona u načelu.

Molim Službu da utvrdi kvorum, da bismo mogli nastaviti rad. (73 poslanika)

Imamo kvorum.

Prelazimo na tačku četiri:

PREDLOG ZAKONA O UKIDANJU UKAZA O ODUZIMANJU DRŽAVLJANSTVA I IMOVINE PORODICI KARADORĐEVIĆ

Dostavljeni su vam Predlog i izveštaj Odbora za pravosuđe i saveznu upravu i zakonodavno-pravne komisije.

Otvaram pretres o Predlogu zakona u načelu.

Dajem reč predstavniku predlagača.

MIROLJUB LABUS:

Gospodine predsedniče, dame i gospodo, ovo je Predlog zakona koji je Vlada predložila i glasi: "Predlog zakona o ukidanju Ukaza o oduzimanju državljanstva i imovine porodici Karađorđević".

VG 55/3

Ovo je jedan od zakona koji se bavi našom prošlošću, odnosno, to je jedan od zakona kojim trebamo da ispravimo greške koje su učinjene u prošlosti.

Dana 8. marta 1947. godine Prezidijum Predsedništva od tri člana Narodne skupštine doneo je Ukaz kojim je oduzeto državljanstvo porodici Karađorđević i ujedno konfiskovana imovina. Taj akt je bio nezakonit akt.

Konfiskacija imovine je krivična sankcija. Za krivičnu sankciju nadležan je samo sud, na osnovu odgovarajućeg sudskog postupka. Taj sudski postupak nije bio sproveden, a ipak je jedna takva sankcija doneta. Od tada do danas, dosta godina smo čekali da se ispravi ova nepravda.

Bilo je pitanje da li da se donese poseban zakon o tome, ili da se donese zakon o ukidanju ovog ukaza. Vlada se opredelila za ovo drugo rešenje. Imala je veoma jasan razlog zašto se to desilo. Ovim se ne poništava Ukaz, nego se ukida Ukaz. Pravna razlika je ogromna. Ako se poništava jedan pravni akt, onda nikakva pravna dejstva više nisu valjana. Međutim, ako se ukida jedan akt, on se ukida od momenta kada se donese takva odluka. Što znači, ima pravno dejstvo za budućnost. Na ovaj način mi vraćamo državljanstvo porodici Karađorđević. Istovremeno, ostavljamo trenutno po strani pitanje imovine, šta je to što je bila njihova privatna imovina. To ćemo rešiti posebnim zakonom. To ćemo rešiti u okviru drugih slučajeva konfiskacije, bilo je i drugih slučajeva oduzimanja imovine, prinudnog otkupa, ljudi koji su stradali zato što su bili na Golom otoku i čitav niz drugih stvari koji moraju na odgovarajući način da se raščiste.

Prema tome, nema nikave bojazni da ovog momenta mi parcijalno rešimo imovinsko pitanje. To imovinsko pitanje biće kasnije rešeno, u sklopu celokupnog pitanja denacionalizacije i poštovanja prava svojine.

Znači, ovde se radi o jednom zakonu kojim se ukida Ukaz. Taj zakon deluje za budućnost, a imovinska pitanja naknadno će biti rešena.

VG 55/4

Mi smatramo da ovaj zakon ima veliko simbolijsko značenje. Ne treba da vas podsećam, bez ikakve patetike, porodica Karadžorđević je najpoznatija srpska porodica. Nažalost, jedan broj njih danas ne govori tečno srpski, ali, to je naša sramota, sramota ove zemlje, da je najčuvenija i najpoznatija porodica dugo godina bila u izgnanstvu. Sa ovim zakonom mi stvaramo osnov da se porodica Karadžorđević vrati u zemlju i da normalno nastavi svoju aktivnost.

Zato ja predlažem ovom uvaženom domu da usvojimo ovaj zakon.

Hvala lepo.

PRESEDNIK prof. dr DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ:

Da li poslanik Šoklovački, izvestilac Odbora, želi reč? (Nije prisutan)

Da li poslanik Vojinović želi reč? (Nije prisutan)

Da li neko od poslanika želi reč?

Ima reč gospodin Šešelj.

VG 56/1 dm/bt

Dr VOJISLAV ŠEŠELJ:

Dame i gospodo savezni poslanici, nova dosovska vlast se na jedan protivustavan način odrekla kontinuiteta Savezne Republike Jugoslavije. Odrekao se Vojislav Koštunica, predsednik Republike.

Na osnovu odricanja kontinuiteta Savezna Republika Jugoslavija je primljena, kao novoformirana država u Ujedinjene nacije i u mnoge druge međunarodne organizacije. Ako se naša država, odnosno vlast u našoj državi odrekla kontinuiteta, kako vi možete da ukidate istorijske zakone, šta vi imate onda sa tom bivšom državom? Nemate ništa. Što Hrvatska, što Slovenija, što Makedonija ne ukida te ukaze? Nemaju ni oni kontinuitet, a nemamo ni mi. Te istorijske zakone ne može niko da ukida. Besmisleno je to što radite. Da imamo kontinuitet, da smo ga sačuvali, onda bi moglo da se razgovara, ali bi onda ovo pitanje bilo problematično.

Ukaz je, rekoh malopre podzakonski pravni akt. Ukaz je doneo kolektivni šef države. Predsedništvo Prezidijuma Narodne skupštine je tada bio šef države. Ako treba da se ukine taj akt, onda treba da se vodi određeni postupak. Postupak po ukidanju pravnog akta propisan je Ustavom i zakonom. Ova savezna skupština to nema u svojoj nadležnosti i ne može da radi nešto što nije njena nadležnost. Da ovo nije istorijski momenat, onda bi bio nadležan na primer Ustavni sud. Može i redovni sud. Po ovom

pitanju, mogao se voditi i redovni spor, a odnosi šefa države, kolektivnog šefa države, nije vođen spor. Prošli su svi rokovi.

Gospodin Labus kaže da nije reč o poništenju, nego o ukidanju. Da je o poništenju reč, onda bi se čuda tu napravila, posle tolikog vremena, jer se onda kad se ukida jedan pravni akt, on onog momenta kad je ukinut - prestaje da proizvodi dalje pravno dejstvo. Ali, kad se poništava, onda se poništava i sve ono što je predstavljalo njegovo pravno dejstvo, zapravo sve pravne posledice njegovog postojanja. To nije moguće da se uradi. U ovom slučaju, mislim da su samo tri čoveka živa sa ovoga spiska. Vi mrtvim ljudima vraćate državljanstvo. Kako to možete? Može ova država na izvestan način da se pokaje što je to urađeno, pa da podigne spomenik onima koji više nisu živi i da na tom spomeniku piše - jedan nenarodni komunistički režim ih je na taj način oterao iz

VG 56/2

zemlje i ostavio bez ičega, a to je jedan vid žaljenja, pokajanja, što bi bilo čisto ljudski, humano i sšō mislim da bi svi u ovoj skupštini prihvatili. Kako vi možete mrtvom čoveku da vratite državljanstvo? Ima li pravnik u Saveznoj vladi?

Jeste li Vi, gospodine Grubač, pravnik? Kako je to moguće?

Naravno, postoje izvesna prava i mrtvih ljudi koja se tiču pitanja nasleđivanja ili zaštite moralnih autorskih prava. Npr., možete da branite čast i ugled mrtvog čoveka tako što ćete intervenisati svaki put kad neko povredi čast i ugled, ali po pitanju oduzetog državljanstva, ja mislim da u svetskoj pravnoj istoriji ne postoji sličan presedan da se nekome ko je već odavno mrtav vraća državljanstvo.

Na kraju krajeva, koliko ja znam, princ Tomislav Karađorđević je ponovo stekao državljanstvo Savezne Reublike Jugoslavije i imao je naš pasoš. On je umro kao naš državljanin, sa našim pasošem. To možda znaju bolje oni koji su tada bili u Saveznoj vladi, a vi mu sada ponovo vraćate državljanstvo, pa će imati dva državljanstva. Pa, možda ni to nije loše, pošto je prethodni put imao državljanstvo Savezne Republike Jugoslavije koja je čuvala kontinuitet sa prethodnom jugoslovenskom državom, a sad, poshumno, dobija državljanstvo ove nove Savezne Republike Jugoslavije koja je raskinula sa kontinuitetom.

Znate, ovo može izgledati tragikomično da nije reč o ljudima od krvi i mesa, o nekim mrtvim i o nekim živim. Ne želim ja ovde ni na koji način da omaložavam kraljevsku porodicu. Mislim da istorija o svakom njenom pripadniku daje svoj sud i nikada taj sud nije apsolutno pozitivan a apsolutno negativan sud. Ali, ovo je poigravanje sa pravnim poretком radi sticanja jeftinih političkih poena.

Šta vi ovim postižete?

Vi ste i sami svesni koliki je problem vraćati posle pola veka imovinu. Više od pola veka, 54 godine su prošle, jer će doći na red onda i turski bogovi da im se vrati imovina. Ako nemate jednu vremensku granicu, onda idemo u daleku prošlost, do Nemanjića i do onih koji su vladali ovde pre Nemanjića. Znate, bugarsko carstvo se do Srema prostiralo. To je veoma opasno, ako ne postoji neka granica do koje pravo deluje, a

VG 56/3

posle te granice deluje samo istorijsko i arheološko ispitivanje. Ta granica u civilizovanom svetu je 20 godina. Naravno, neko želi iz određenih interesa da tu granicu prekorači, ali onda nas stavlja pred čitav niz nerešivih problema. Nemojte da se posle ovoga pojave mnogi drugi presedani koje nećemo znati da rešimo ni na koji način i, čemu onda ovo služi, ako se na jedan lep, elegantan način izjasni predstavnik Savezne

Republike Jugoslavije. Raniji šef države je doneo Ukaz, on može da proklamuje da taj ukaz više ne važi, da članovi porodice mogu da steknu državljanstvo. Vi sada, nekima od njih vraćate državljanstvo, a ne znate da li oni uopšte žele da im se vrati državljanstvo.

Ovi živi su, koliko znamo, već odavno strani državljani.

Princ Aleksandar Karađorđević je državljanin Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske. On je i oficir Ujedinjenog Kraljevstva i mislim da teško da bi rizikovao da ostane bez državljanstva Velike Britanije za ljubav jugoslovenskog državljanstva, ako to istovremeno ne znači i dolazak na presto. Je li vi na ovaj način nešto prejudicirate po pitanju oblika vladavine u našoj zemlji? Što onda odmah niste krenuli na izmenu Ustava?

Šta ovo znači?

Ovakav jedan zakon doneti sa ovako malim obrazloženjem je krajnje neozbiljno. Očigledno, pravni stručnjaci nisu imali posla sa ovim zakonskim projektom, ovo su radili prilično, u pravnom smislu, neuki političari koji ne razmišljaju o posledicama svog delovanja. Treba da računate, svaki pravni akt koji donese ovaj parlament može imati dalekosežne posledice u narednim decenijama.

Nemojte da budete nestrpljivi, nema ograničenja povodom ove tačke dnevnog reda, gospodine Mićunoviću, a ne odstupam od dnevnog reda.

PREDSEDNIK prof. dr DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ:

Ne, nego nemamo kvorum, pa onda bojim se da ...

VG 56/4

Dr VOJISLAV ŠEŠELj:

Pa, meni ne treba kvorum, kad govorim, gospodine Mićunoviću.

Da onda zaključim.

Mislim da ovaj zakon Savezne vlade treba da podvuče, da onda ugradi nove amandmane u Zakon o državljanstvu, i taj projekat imamo pred sobom, i da se Zakonom o državljanstvu, opštim odredbama, reguliše pitanje državljanstva za sve Srbe i za sve bivše državljane naše zemlje koji su iz bilo kog razloga, bilo kada ostali bez državljanstva. Znači, nisu samo kraljevskoj porodici komunisti oduzimali državljanstvo. Mnogi srpski imigranti su ostali bez državljanstva. Neki su primili državljanstvo stranih zemalja, a neki su i danas apatridi. Sretao sam se sa stotinama tih koji su danas apatridi, koji nisu hteli tuđ pasoš, a ispunjavali su sve uslove, računajući da će jednog dana moći da se vrate u svoju zemlju.

Ovaj zakonski projekat treba dalje liberalizovati, zakonski projekat o državljanstvu, omogućiti svima koji su bilo kada oštećeni po tom pitanju, da po kratkom postupku dobiju ponovo državljanstvo.

VG 57/1

A, možda svaki put ministar unutrašnjih poslova da organizuje i malu svečanost kako bi podstakao i druge ljude, kao što je to uradio u pogledu jedne sportiskinje koja nam je osvetlala obraz u tenisu, na

svetskom nivou. Jel tako? E, to može da se uradi za sve druge, ali sa ozbiljnim pravnim normama, sa opštim odredbama, a ne Savezna skupština da se bavi ukazima.

Znate u Titovo vreme koliko je bilo tih ukaza? Po istom tom osnovu svi ti drugi ukazi mogu ovde doći radi ukidanja. Mi donosimo zakone da bismo ukidali istorijske Titove ukaze. Tito tada nije bio ni formalno šef države nego je bilo kolektivno Predsedništvo Prezidijuma Narodne skupštine, Predsedništvo Predsedništva, pošto je Prezidijum jedna vrsta Predsedništva. U takvom smislu ovde ste zaista jednu kašu zamutili, zakuvali iz koje se, na ozbiljan način, ne može isplivati ukoliko Savezna vlada ne povuče ovaj zakonski projekat.

PRESEDNİK prof. dr DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ:

Mislim da kvorum nemamo.

Ako ministar pravde želi reći par reči, jer i onako ne možemo glasati.

MOMČILO GRUBAČ:

Tek toliko da ne ostane bez odgovora.

Argumentacija koju smo čuli nije tačna.

Prvo, ne radi se o povraćaju državljanstva. Ovo je zakon kojim se ukida jedan propis iz daleke 1947. godine. Dakle, mi ne vraćamo mrtvim ljudima državljanstvo već samo ukidamo jedan nezakonit, nelegitimni i sa aspekta onog vremena i sa današnjeg aspekta još uvek u našem pravnom sistemu važeći pravni propis. Da on važi potvrđuje činjenica da Karadorđevići nemaju državljanstvo i potvrđuje činjenica da oni ne mogu ući ni na koji način ni pod kojim uslovima ni u jedan deo svoje bivše nepravilno konfiskovane i nezakonito konfiskovane imovine.

Dakle, taj propis koji je, kao što neko reče, malopre, nakaza u našem sistemu, mora biti iz pravnog sistema eliminisan. Mi ga više ne možemo trpeti u novim odnosima u kojima počinjemo da gradimo pravnu državu. Mi se ovoga i ovakvih propisa moramo

mš/mb

VG 57.2

osloboditi.

Nije tačno ni to da za ovu intervenciju nije sredstvo donošenja zakona i da to ne spada u kompetenciju Skupštine.

Ukaz, koji je u pitanju, se ne može ukinuti ukazom koji danas imamo u pravnom sistemu i koji je u nadležnosti predstavnika Republike. Po današnjem Ustavu predsednik Republike može uglavnom intervenisati samo kad postavlja ambasadore, proglašava zakone i više nikada. On ukaze ove vrste svojim ukazom ne može ukidati. Isto tako, nije siguran put ni intervencija Ustavnog suda jer je veliko pitanje pravne prirode ovog akta da li je on opšti ili pojedinačni akt. Predsedništvo Prezidijuma FNRJ iz 1947. godine bilo je neka vrsta i zakonodavnog izvršnog organa. Ono je imalo uzor u ruskoj organizaciji vlasti. Zbog toga se ne može upodobiti ni današnjoj Skupštini ni današnjoj Vladi. Imao je kompetencije i izvršnog organa, istovremeno i neke kompetencije zakonodavnog organa prenete od Skupštine na taj organ.

Jedini put da ispravimo ovu nepravdu, ovaj monstrum od pravnog propisa, je da ga ukinemo posebnim zakonom. To je bila argumentacija Savezne vlade da predloži Skupštini donošenje ovog zakona. U tom pogledu nema nikakve dileme.

Pitanje obeštećenja se ne tretira ovim zakonom. Mi smo rekli da ćemo to pitanje raspraviti posebnim zakonom. To nalaže demokratski princip koji ne trpi da neko dobije prvenstvo, da neko dobije prednost, beneficiju u odnosu na ostale zakone. Kad budemo obeštećenje predviđali, davali, i svima ostalima koji se nalaze u sličnim situacijama, tada ćemo jednim posebnim zakonom rešiti. To jeste složen posao. Zbog toga ga ne rešavamo sada. Sve zemlje u tranziciji otvorile su pitanje obeštećenja. Nama nema suočavanja sa prošlošću ako i mi to pitanje ne otvorimo.

Kada će to obeštećenje biti, koliko će se obeštećenje realizovati, koji su načini, koji su uslovi, koji su rokovi za završetak tog mukotrpnog posla, to je zadatak koji treba da bude rešen prilikom donošenja tog posebnog zakona.

VOJISLAV ŠEŠELJ:

Replika.

Dame i gospodo, ovde nam se nameće pitanje zašto savezni

VG 57/3

ministar pravde nije izašao sa zakonskim projektom kojim bi se ukinula Odluka Drugog zasedanja AVNOJ-a, pa bi mnogo više imalo smisla. Što to nisu uradili? Zato što je reč o jednom istorijskom pravnom aktu, kvazi pravnom aktu, nezakonitom aktu, kako vi kažete, ali on odavno nije u pravnom prometu. Ni Ukaz o oduzimanju državljanstva i imovine porodici Karađorđević, iako je proizveo pravne posledice, krajnje rigidne pravne posledice, odavno nije u pravnom prometu. Kad je 1992. godine donet Ustav Savezne Republike Jugoslavije, a to je i danas jedini važeći Ustav koga se moramo držati, donesen je i Ustavni zakon koji je tačno propisao koji zakoni iz prethodnog perioda i dalje važe i u kom roku moraju da se prilagode novim ustavnim odredbama, ukoliko nisu u saglasnosti. Jel tako? Pa smo mi nekada i odlagali ovde te rokove, produžavali itd. A, taj zakon, on i ne pominje. Za ovaj ustav taj ukaz o kome vi govorite ne postoji. Taj ukaz koji vi danas skupštinskom odlukom želite da ukinete, relevantan je isključivo za istoriju, za istoričare. Za pravnike nije relevantan. On je proizveo posledice. Ukidali ga vi, ne ukidali, te posledice se ne mogu ispraviti.

Zato je besmisleno da se taj zakon danas donosi. Jer, ako vi mislite da ublažite jedan očajan utisak koji u javnosti ostavlja ovaj zakon o amnestiji koji ste malopre izglasali, tako što ćete javnosti zamazati oči vraćajući državljanstvo Karađorđevićima, a to nema nikakvog suštinskog efekta, onda to zaista nije ozbiljno od Savezne vlade.

Povucite ovaj zakon a pripremite dodatne amandmane za Zakon o državljanstvu koji će sutra doći na dnevni red, koji smo i tako mislili da izglasamo, da za njega glasamo, sa nekim dopunskim amandmanima. On bi bio još korektniji. Ne bi samo obuhvatio Karađorđeviće nego i sve druge bivše naše državljane kojima je komunistički režim oteo državljanstvo.

PRESEDNIK prof. dr DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ:

Ova zanimljiva pravna rasprava mislim da u ovom času, kad nemamo kvorum, može biti obustavljena.

Pošto nemamo kvorum, ne možemo glasati, sednica se nastavlja sutra u 11 časova.

(Sednica je prekinuta u 19 časova i 53 minuta)

VG 58/1 SLj/KV

**NASTAVAK
SEDNICE VEĆA GRAĐANA SAVEZNE SKUPŠTINE
ODRŽANE 27. FEBRUARA 2001. GODINE, SA POČETKOM U 11,27 Č**

Sednicu je otvorio i njome predsedavao Milutin Ojdanić, zamenik predsednika Veća građana Savezne skupštine.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Poštovani savezni poslanici, stekli su se uslovi da nastavimo sa radom.

Ali, prije nego što dam riječ prvom diskutantu, samo da vas obavijestim da prof. Mićunović danas neće biti prisutan zbog smrtnog slučaja u porodici.

I, drugo, htio bih da obavijestim da su za današnje zasjedanje odsustvo prijavili poslanici Bala Lajoš i Milorad Savičević.

Možemo da nastavimo sa našim redovnim radom.

Na dnevnom redu je, da podsjetim, samo 4. tačka dnevnog reda:

PREDLOG ZAKONA O UKIDANJU UKAZA O ODUZIMANJU DRŽAVLJANSTVA I IMOVINE PORODICI KARADORĐEVIĆ

Mi smo juče započeli pretres.

Ko se dalje javlja za riječ u nastavku rada?

Izvolite, poslanik Joksimović.

OBREN JOKSIMOVIĆ:

Dame i gospodo savezni poslanici, kad je reč o jednom ovakvom projektu, o jednom zakonu koji treba da ispravi jednu od bezbrojnih istorijskih nepravdi, onda može postojati mnogo različitih dilema. Možda su neki od govornika, koji su ovde govorili, delimično i u pravu, jer mi moramo da znamo o čemu i o kome se ovde, u stvari, radi.

Reč je o najznačajnijoj i najpoznatijoj srpskoj porodici. Reč je o Karadorđevim potomcima. Reč je o nekome ko je, kao i mnogi, nezgrapnom - to su oni govorili

VG 58/2

“nenarodnom, neljudskom” politikom, aktima, ukazima - lišen osnovnog prava, prava na svoju otaxbinu. Zamislite, potomci Karađorđevići, dinastička, jedina dinastička srpska porodica koja je preživela, lišena je prava na otaxbinu. Mi sad u ovom parlamentu treba da jednim zakonom poništimo Ukaz kojim je to urađeno.

Silom, mimo svih zakona, mimo svih ljudskih prava, komunisti su došli na vlast, i to nisu došli pobedom, kao što se govorilo, opštenarodnim ustankom, nego sa Staljinovim tenkovima, silom koja je okupirala Srbiju i držala je 50 godina i možda više u pokornosti, zabranjujući i osnovna ljudska prava, kao što je pravo na svoju otaxbinu. Ne možemo se rukovoditi u ovom momentu samo time da i drugi nisu dobili svoje pravo na državljanstvo. Naravno da ćemo doneti zakone, radićemo na tome da svima, kojima je oduzeto pravo, bude vraćeno, ali ja mislim da u ovom našem svakodnevnom životu postoje i neki prioriteti, neke prednosti.

Mi moramo prednjačiti bar u nečemu, bar svoje vrednosti, bar svoje istorijske vrednosti moramo da poštujemo. Ako ne poštujemo nastavljache loze jednog od otaca spske slobode, ako zaboravljamo Sretenje 1804, zaboravićemo i sve ratove koje smo u istoriji vodili i sve pobede koje smo izvojevali i sve bitke koje smo izgubili, zaboravićemo na svoj koren.

Mi ne smemo, zaista ne smemo da imamo dilemu da li jedan ovakav zakon treba da bude usvojen ili ne. Zakon, kao zakon, može da ima svojih mana, svojih nedostataka koji su korektibilni ili nisu korektibilni, ali on treba da bude donesen da bismo sebi i svima drugima pokazali kako smo u stanju, zaista u stanju da sagledamo šta je pravo, a šta nije pravo, šta je vredno, a šta nije vredno.

Ako najvažnija, najpoznatija od srpskih porodica ne bude ispravljanjem jedne istorijske nepravde jednostavno došla tamo gde joj pripada njeno istorijsko mesto, onda mi zaista, kao narod, moramo da se zamislimo šta mi to radimo? Koje su to vrednosti koje mi imamo, ako nemamo snage da ispravimo jednu tako ružnu istorijsku nepravdu?

Mislim da u tom kontekstu treba da sagledamo Zakon, koji danas treba da usvojimo i da u tom kontekstu i dalje razmišljamo kad se bude rešavalo pitanje i njihovog nasleđa i nasleđa drugih, koji su sličnim zakonima, sličnim ukazima lišeni i obraza i dostojanstva i prava na otaxbinu i prava na imovinu.

VG 58/3

Hvala lepo.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Joksimoviću.

Riječ ima poslanik Gavrilović.

SLOBODAN GAVRILOVIĆ:

Poštovane kolege poslanici, osjećam obavezu da izgovorim nekoliko reči - više istine i istorije radi.

U svoje vreme kad se prestolonaslednik Aleksandar pojavio prvi put u Jugoslaviji 1991. godine, imao sam tu čast da budem u Organizacionom odboru za njegov doček i znam, sećam se brojnih razgovora koje smo vodili s njim tada i nakon toga. Njegova golemo želja je bila da se vrati u ovu državu, ali da u vreme kada on bude dobijao državljanstvo i svoju imovinu, to bude omogućeno i svim drugim građanima pod istim uslovima, i tada sam zaista video da je reč o čoveku koji ne misli samo o sebi lično, čak ne i o

samo o svojoj porodici, već pre svega svoje mesto i istorijsku porodicu stavlja u kontekst svih građana u Srbiji i Jugoslaviji pod punom ravnopravnošću.

Otuda mi se čini da i u ovom domu danas ovakvu odluku, kao uvod u obesmišljavanje nečega što je nekada učinjeno, treba da s jednim zajedničkim naporom uradimo, bez obzira na ideološke, bez obzira na političke, bez obzira na bilo koje druge razlike među nama i da time pokažemo da je ono od antičke Grčke izgon iz otaxbine, kao najteža kazna koja može biti nekom data, da je nikad ne primenimo, kao ljudi i narodni predstavnici u bilo kom sistemu vlasti, a posebno ne u onom koji želimo da gradimo na osnovama pravne države i na osnovama jednog demokratskog uređenja u kojem možemo svi te blagodeti, bar podjednako, uživati kada je reč o elementarnim građanskim pravima i slobodama, kada je reč o državljanstvu i imovini.

VG 59/1 dm/ljl

Otuda ovaj zakon mi se čini samo uvodom u ono što treba učiniti, što je možda ozbiljnija stvar, mnogo teža i koja će možda biti dugoročnija, a odnosi se na imovinu. Ovim zakonom je predviđeno da se to pitanje reguliše posebnim zakonom. Znam da će tu biti velikih problema, ali je veoma važno da pokažemo da ako država ne može da obezbedi apsolutno obeštećenje, u ovom trenutku neka to bude i za nekakav dugi period, ali jednu jasnu predstavu da imamo, da ne možemo se odnositi i ulaziti u procese nove svojinske transformacije, a da ponovo privatizujemo one stvari koje su već bile privatno vlasništvo.

Zato vas kao kolege poslanike pozivam da ovom zakonu zaista priđemo zajednički i odgovorno, kao narodni poslanici, a ne kao predstavnici pojedinačnih političkih grupacija, gde možemo to iskazivati u nekim drugim elementima oko kojih se sporimo s pravom ili bez njega.

Hvala.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJĐANIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Gavriloviću.

Reč ima poslanik Vojinović.

SLAVIŠA VOJINOVIĆ:

Poštovani predsedavajući, poštovani savezni poslanici, srpski narod je u veku, koji je iza nas, bio žrtva određene političke ideologije. Od sredine prošlog veka bili smo, nažalost, svedoci, a i naši preci, upravo te okolnosti da je jedna ideologija koja je nametnuta srpskom narodu dovela srpski narod do na rub propasti, da tako kažem, dovela ga je u situaciju da s kraja prošlog veka umnogome su bila dovedena elementarna pitanja državnosti i bitisanja našeg naroda na ovim prostorima.

VG 59/2

Ideologija koja je nametnuta imala je mnogo negativnih posledica i mnogo negativnih plodova po naš nacionalni integritet i po nas uopšte kao naciju.

Danas, imajući u vidu ovaj zakon koji je predložen i o kome razgovaramo, ispravljamo samo deo one nepravde koja je učinjena sveukupno srpskom narodu, naravno, ovog puta kao simbol, kroz porodicu i dinastiju Karađorđevića.

Dileme koje su se pojavile u tome da li se formalno-pravno ova situacija i taj događaj koji nas je umnogome opteretio, nas i našu nacionalnu savest, da li je to ispravan način ili je bilo moguće ovaj problem rešiti kroz instituciju pravosuđa, kroz ustavni sud ili na neki drugi način.

Mi, svesni okolnosti da ovaj parlament predstavlja izraz naše nacionalne i političke volje, smatramo da je najadekvatnije mesto da se o ovoj nepravdi kaže par reči na ovom skupu, a naravno da ovaj organ i ova institucija ispravi tu istorijsku nepravdu, jednu od mnogih u nizu. I, naravno, poštovali smo i ono što je, da tako kažem, volja i interes živih članova porodice Karađorđevića, onih koji su danas, nažalost, ne među nama, nego negde u svetu, a nadam se da će se brzo vratiti, da tu nepravdu ispravimo postupno i na način koji će ih svrstati u red jednakih građana u drugom smislu, a to je u smislu imovine i materijalnih stvari. Dakle, način da se ovome pristupi je upravo taj. Mi smo, upravo vođeni tim ciljem i željom da na taj način ispravimo jednu nepravdu, učinili da je ovaj zakon kakav je na dnevnom redu našeg današnjeg zasedanja.

Dakle, potrebno je zbog simbolike i zbog istorijske težine koju imamo kao članovi Parlamenta i kao predstavnici naroda da jedan ružan gest, apsolutno nezakonit, potpuno srodan onom vremenu u kome je i donet, a to je da se radilo o gruboj sili, o nečemu što je bio kontinuitet višegodišnjeg nastojanja Komunističke partije, tj tadašnjeg, je li tako, prijatelja internacionale da na ove prostore uvedu sistem koji je nas kao narod doveo umnogome u situaciju u kojoj smo se našli. Dakle, ovo je jedan od elementarnih

VG 59/3

trenutaka, ružnih po nas, je upravo donošenje jednog takvog akta koji je predmet ukidanja ovog zakona koji je na dnevnom redu.

Mi ćemo na ovaj način ispraviti deo nepravde, ali nadam se da ćemo u kontinuitetu, znači, u nizu budućih događaja u toku rada ovog parlamenta se ispravljati mnoge druge nepravde i da ćemo u narednom periodu kao država, društvo i narod imati čime da se ponosimo i da radimo u interesu svog naroda, a ne nikakvih ideoloških, svetskih, interkontinentalnih ili kako već da ih nazovem ideologija koje su nam nanele mnogo, mnogo zla.

Pozivam vas da svi prihvatimo jedan ovakav predlog zakona, da glasamo za, da učinimo jedan mali korak za sebe, da dignemo svoje dostojanstvo i da sebe vratimo onome gde smo zaustavljeni u istorijskom toku od 1940 i neke godine, pa na ovamo. Verujem da i vi isto verujete u to.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Vojinoviću.

Riječ ima poslanik Ljiljana Čolić.

LJILJANA ČOLIĆ:

Opšte je poznato da je dinastija Karađorđevića jugoslovenska državotvorna dinastija, da je to naša narodna dinastija i dok smo imali našu narodnu dinastiju imali smo i našu stabilnu svetosavsku narodnu crkvu, imali smo i našu stabilnu narodnu vojsku i nikakvi zakoni o amnestiji nisu nam bili potrebni.

Danas, kada pretemeljujemo našu državu, kada nastojimo da izgradimo jednu stabilnu demokratsku kuću, mislim da je osnovni red da, pre svega, samo izvorište reke naše državnosti vratimo u njene prirodne tokove.

VG 60/1 jm/bt

Dakle, ovo je jedan sasvim logični i prirodni čin, bez čijeg početka ne možemo nastaviti dalje demokratizaciju našeg društva i države.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Čolić.

Riječ ima savezni poslanik Ivica Dačić.

IVICA DAČIĆ:

Dame i gospodo, nadam se da ovo nije tema oko koje ćemo se šamarati, pošto je istorijska tema. Maju sigurno ne bi ošamario.

Dame i gospodo savezni poslanici, zakon o kome danas razgovaramo sigurno spada u red istorijskih zakona, kako je ovde već rečeno. Da ne ulazimo u polemike da li je potrebno donositi zakon o ukidanju jednog ukaza itd, želeo bih suštinski da kažem nekoliko reči o priči koja se ovde čuje.

Prvo, državljanstvo porodici Karađorđević - mislim da to pitanje niko iz Socijalističke partije Srbije nije u proteklih deset godina nikada nije sporio, niti osporavao. Tu spora nema. Uostalom i Tomislav Karađorđević je umro na svom nekadašnjem imanju ovde u Srbiji, pod vlašću Slobodana Miloševića.

Drugo, oko imovine - ovde bih podržao stav koji sam pročitao u novinama, to je dokaz da ja lično, a nadam se i poslanici iz Partije kojoj pripadam, podržavaju sve ono što DOS misli, što je ispravno i što je logično. Gospodin Švabić, ne znam kojoj stranci pripada, mislim da je Socijaldemokratije, potpredsednik Skupštine Srbije je izjavio da je sporno pitanje imovine Karađorđevića. Zašto?

Rekao je da je Aleksandar Karađorđević "imao apanažu iz državnog buxeta veću od tadašnje apanaže predsednika Sjedinjenih Amaričkih Država". Dakle, zalažem se za to da se pitanje imovine reši na pošten način. Ne može se danas osporavati imovina nekim današnjim funkcionerima, a nekima koji su bili funkcioneri pre 50 ili 100 godina se to prihvata kao svršen čin.

VG 60/2

Dakle, pitanje državljanstva i imovine se mora rešiti ravnopravno sa svima ostalima. Mnogo je državljana Jugoslavije, čini mi se, kojima je državljanstvo na ovakav način bilo oduzeto ili uskraćeno posle drugog svetskog rata i nadam se i želim da se to reši na jedinstven način a i da će pitanje imovine biti rešeno ravnopravno za sve.

Želeo bih da dam nekoliko refleksija na ovu temu.

Zaista je simpatično da se predstavnici Demokratske opozicije Srbije, bez obzira da li su monarhisti ili republikanci, dive porodici Karađorđević. Međutim, nisam još nikoga čuo ko je u proteklih deset godina govorio o tome da naša država treba da ima Karađorđev način ophođenja u međunarodnoj i unutrašnjoj politici, već su svi govorili o velikoj pameti Miloša Obrenovića.

Gde je sada, dame i gospodo, druga velika kraljevska porodica u Srbiji - porodica Obrenovića? Ko je za to kriv? To je, nažalost, ta poznata srpska nesloga. I danas posle nekoliko vekova imamo tu situaciju da jednostavno borba za vlast predstavlja borbu na život i smrt.

Potsetio bi na još jednu stvar.

Petar Karađorđević je 1941. godine pobeo iz Kraljevine Jugoslavije kada je Hitler napao Jugoslaviju. To nije u skladu sa politikom i ponašanjem njegovih predaka. Taj podatak se, čini mi se, ovde ne sme zapostaviti.

Oko pitanja - monarhija ili republika, naravno, Socijalistička partija Srbije je republikanska partija, mi smo za republiku. Mi smo za izbornog kralja, za izbornog monarha. Ako me danas pitate - Koštunica ili Aleksandar Karađorđević, uvek Koštunica. Ali, želeo bih ovde da iznesem jedno suštinsko razmišljanje, kao što je neko rekao, ne zbog nas koji sedimo ovde, nego zbog onih koji će možda čitati zapisnike sa ovih sednica, ukoliko oni opet nekada ne budu zapaljeni.

Dakle, najveću štetu srpskom narodu u 20. veku, ne znam da li se sa tim slažu čak i moje kolege iz Socijalističke partije Srbije, ali to je moje pravo da tako mislim, ja tako mislim i tako govorim, je napravila ideologija bratstva, a kasnije i Titovog jedinstva sa onima koji nam nikada nisu bili braća. Tu Jugoslaviju, dame i gospodo, je 1918. godine napravila porodica Karađorđević. Umesto da napravimo kraljevinu Srbiju

VG 60/3

i Crnu Goru kao sile pobednice prvog svetskog rata, napravili smo Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, gde nismo omeđili srpski i crnogorski nacionalni prostor, nismo ušli u "brak" onako da bi smo se na pravi način "razveli" i zato je bilo i potpuno normalno da 1990. i 1992. godine, kada se "brak" raspadao, Srbi nisu znali šta su u "brak" uneli jer su se tako ponašali i Karađorđevići i Josip Broz Tito i srpski komunisti posle drugog svetskog rata.

Molim vas, dame i gospodo, zato nemojmo pričati o ideologiji Karađorđevića u 20. veku. Ona je nanela, zajedno sa nastavljajima te iste ideologije, velike štete srpskom narodu. Uzmite samo podatak da je kralj Aleksandar, isto kao i Josip Broz Tito, bio kum svakom devetom albanskom detetu. Uzmimo podatak, imate u Predlogu Zakona, ko su i kako se zovu deca srpskog kralja. To je ta ideologija bratstva i jedinstva. Zovu se Petar, Tomislav i Andrej.

VG 61/1 mb/33

Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca. Ta politička bratstva i jedinstva sa onima koji nam nikada nisu bili braća je nanela najveću štetu srpskom i crnogorskom narodu u XX veku, dame i gospodo. Ovim to ne možemo amnestirati, da li to bili kraljevi, da li to bili komunisti, da li to bili sada neki drugi, svejedno. Hvala lepo.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Dačiću.

Ima reč Zoran Živković, ministar.

ZORAN ŽIVKOVIĆ:

Dame i gospodo, ja se javljam drugi put, bez velike namere, ali nisam mogao da odolim u odnosu na ono što je moj prethodnik govorio. Ja sam proverio kod kolega iz DSS i Socijaldemokratije, iz Nove Srbije i iz ostalih stranaka, neće vas primiti ni u jednu stranku ako se nudite ovako.

Drugo, što se tiče državljanstva porodice Karađorđević, nije tačno da su imali državljanstvo do danas i nemaju ga, i nije tačno da to niko nije dovodio u pitanje. Jeste. I vi ste, koliko se sećam, bili poslanik ovde u više mandata, pa ste mogli, ili sa te pozicije, ili sa neke druge pozicije, da omogućite toj porodici da ima državljanstvo.

Što se tiče imovine, kao što jasno piše u ovom zakonu, stvarno je smešno da ja vama objašnjavam šta piše u zakonu. Imovina je tema kojom se ne bavi ovaj zakon, nego se tu jasno navodi da će drugim zakonom biti rešeno pitanje imovine.

Što se tiče dinastije Obrenović, njima Karađorđevići nisu oduzeli državljanstvo kad su preuzeli vlast, pa zato to sada nije tema. I nemojte da se perete od nasleđa i nemojte da se perete od nasleđa Saveza komunista ili KPJ, i nemojte sada ovde, posle 50 godina da pravite obračun sa Josipom Brozom i sa

VG 61/2

srpskim komunistima. Vi ste i prirodni, i formalni naslednici KPJ i Saveza komunista Srbije i Jugoslavije. To nikada niste rekli, da to nije tačno. Možete da pitate mnoge vaše starije kolege koji i dan danas misle to isto i nemojte da pokušavate da sada spasavate svoju budućnost. U demokratskoj Srbiji i demokratskoj Jugoslaviji će biti mesta za sve, kao što sam juče rekao, pa i za vas. Hvala lepo.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem.

Ima reč poslanik Joksimović.

OBREN JOKSIMOVIĆ:

Učinilo mi se, a vi ćete me ispraviti, dame i gospodo, ako sam pogrešio, da se jedan deo diskusije gospodina Dačića odnosio na moje izlaganje. Zato sam se javio za reč. Ne možete Vi, gospodine Dačiću, povlačiti nikakvu paralelu između porodice Karađorđević i dinastije Broz. Vi ste to ovde pokušali vrlo vešto da upakujete. Ni manje, ni više, nego je dinastija Karađorđević kriva za pojavu Josipa Broza. To je jedna vrlo naopaka zamena teza i argumentacije.

Porodica Karađorđević je najpoznatija srpska porodica. Ima žive potomke. Porodica Obrenovića, kao jedna od najpoznatijih srpskih porodica nema svoje žive potomke i ne možemo im vratiti, a nije im ukazom uzeto državljanstvo i pravo na otaxbinu. A što se tiče Vašeg prava da lamentirate nad Josipom Brozom, ja ću sada da Vam kažem sledeće. Josip Broz je došao u ovu zemlju Staljinovim metodima i pristupima i Staljinovim poslovanjem po Balkanu, i na njegovim gvozdanim tenkovima dojašio i zajašio na grbaču srpskog naroda. I vi ste zdušno podržavali tu ideologiju sve do danas i protivili ste se žestoko kad smo poželeti da promenimo praznike. Slavili ste praznik Republike iz Jajca, koji je Josip Broz doneo u ovu zemlju. Ovde ste pričali svima nama kako ste vi pravni naslednici njegove partije, a sad ga

VG 61/3

odjednom nekakvom čudnom metamorfozom napadate. To je vaše pravo da promenite političko mišljenje, naravno, i da promenite mišljenje uopšte, ali ne možete nas sada ubeđivati ovde kako su Karađorđevići krivi što su Josip Broz i njegova politika došli na ove prostore. Sramota je za srpski narod, zaista, što je taj Josip Broz bio uzor jedno vreme srpskom narodu, ali je sramota za srpski narod i što njegova najpoznatija porodica nema prava na otaxbinu. Hvala.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem.

Ivica Dačić, replika.

Možda sam poslaniku Joksimoviću dao reč mimo Poslovnika, ali to je moja greška. Zato, izvolite i Vi sa replikom.

IVICA DAČIĆ:

Dame i gospodo, nisam ni po jednoj konkretnoj diskusiji želeo da izazovem repliku. Ja iznosim svoj stav. Znam da se sa mojim stavom, možda, ne slažu i poslanici moje partije, ali znam da se sa ovim što sam rekao slaže većina našeg naroda, ne zato što ja imam nešto protiv Karađorđevića, ili Josipa Broza. Pa smešno je da me vi za to optužujete, jer sam rođen, ne znam koliko tačno godina, posle stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Dakle, rođen sam 48 godina posle toga i 21 godinu posle Titovog dolaska na vlast u SFRJ, odnosno kako se tada zvala, više ne znam.

Ja sam govorio sa jednog istorijskog aspekta, da je ideja o stvaranju Jugoslavije bila pogrešna, jer nije bila zasnovana na udruživanju nacionalno omeđenih teritorija Srba, Hrvata i Slovenaca. Tu Jugoslaviju nije stvorio Tito, nego su je stvorili Karađorđevići. Tito je samo nastavio. Uz pomoć srpskih komunista 1945. godine su ispisane i granice i sve ostalo. Dakle, i

VG 61/4

Srbi su ostali da žive van svoje matične države, a podsetio bih da su i u vreme Kraljevine Jugoslavije Srbi bili podeljeni u nekoliko banovina, a Hrvatska je imala samo jednu hrvatsku banovinu. Prema tome, ne bih želeo da izazivam bilo kave replike što se tiče nasledstva sa bivšom Komunističkom partijom, ja apsolutno podržavam ono što ste reli prošlog puta prilikom donošenja Zakona o imovini, da mi nismo jedini pravni naslednici Saveza komunista. To ste svi vi, dame i gospodo.

VG 62/1 MŠ/KV

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Replika - Joksimović.

OBREN JOKSIMOVIĆ:

Vi pokušavate, gospodine Dačiću, da objasnite nešto što biste mogli da objasnite u jednoj drugačijoj konotaciji ili možda sa drugačijom argumentacijom, ali Vi to nećete.

Ako je sve to tako, kao što Vi govorite, i ako je to Vaše mišljenje, objasnite jednu jednostavnu stvar. Zašto sam ja ovih 10 godina bio prognan? Zašto je moja porodica bila taoc Vašeg režima i zašto ste Vi ideologiju Josipa Broza zadržali kao svoju i branili je oružjem? Mi smo protiv vašeg oružja, u više navrata, išli goloruki. Mi smo ušli u Skupštinu na uštrb vašeg oružja.

Objasnite ovde sa ove govornice ako to sve ne stoji i ako je vaša ideologija takva kakva jeste i ako Vi zaista mislite tako kako govorite, zašto ste onda morali vašu ideologiju odnosno Brozovu ideologiju da branite oružjem? To se, naravno, odnosi i na vrh vaše partije i vašeg rukovodstva.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem.

Reč ima Ivica Dačić.

IVICA DAČIĆ:

Dame i gospodo, za ovo treba da služi Skupština, da se mi ubeđujemo, a ne da se šamaramo, čak i ako drugačije mislimo. Prema tome, hoću samo da kažem, da nema televizijskog prenosa. Nisam se ni javljao zbog televizijskog prenosa da bismo ubirali neke političke poene. Ovo što pričam ovde, pričam svuda. Mislim da nema potrebe da oko toga dalje obrazložimo. Nismo mi deset godina branili Titovu Jugoslaviju. Mi smo se deset godina borili protiv posledica i prve i druge Jugoslavije i Karađorđevićeve i Titove. Dakle, da probamo da zaštitimo srpski narod koji je ostao van granica Srbije i Crne Gore i zbog jedne i zbog druge Jugoslavije.

VG 62/2

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Riječ ima poslanik Toplica.

Izvolite.

TOPLICA ĐORĐEVIĆ:

Gospodine predsedniče, dame i gospodo poslanici, izlazim da kažem neku reč sa velikim zadovoljstvom što smo došli do trenutka da konačno ispravimo jednu veliku istorijsku nepravdu - nepravdu koja je, pre svega, naneta srpskom narodu i građanima koji u Srbiji žive i nepravdu koja je zatim naneta i najslavnijoj srpskoj porodici koja još uvek ima potomke.

Današnji dan je, za razliku od mnogih u kojima živimo u poslednjih 10 godina, zaista istorijski trenutak. Vidim da u skupštini postoji odgovarajuća većina da se ovakav zakon donese. Ovo je trenutak posle koga će prestati ovakve polemike u kojima su neki moji prijatelji danas učestvovali. Na današnji dan mi ćemo konačno ispraviti najvažniju grešku koja je napravljena u prošlosti ovom narodu a to je greška da smo prekinuli kontinuitet sa onim što se zove srpska tradicija i srpska istorija. To je najvažniji kontinuitet koji nismo smeli da dozvolimo nikada, niti će bilo kada u budućnosti to smeti da se dozvoli. Svaki drugi kontinuitet je sekundaran. Svaki drugi kontinuitet je manje važan.

Najvažnije je da se vratimo svojoj tradiciji, da se vratimo svojoj istoriji i da sve zaslužena u našoj istoriji čuvamo na pijedestalu onih koji će čuvati našu nacionalnu svest i koji će čuvati državnost naše države.

Zbog toga sam zaista veoma zadovoljan. Zbog toga smatram da je ovo dan u kome ćemo učiniti značajnu istorijsku stvar.

Zato pozivam sve poslanike, i one koji su do sada možda drugačije o tome mislili, da danas jednoglasno donesemo zakon kojim se vraća državljanstvo, tj. Ukida Ukaz zbog kojih oni to državljanstvo nemaju, kao simbol i poruka svim našim Srbima i drugim građanima Srbije koji žive u svetu, kao dijaspora, da se mogu slobodno vratiti u svoju zemlju i da se sve nesreće koje su do sada doživeli, da smo im mi na izvestan način pokazali da taj režim koji ih je proganjao zaista i ne zaslužuje bolje nego da se sa istorijske scene obriše.

VG 62/3

Na ovaj način ćemo ukloniti i sve sumnje o tome da li je Josip Broz i njegovi nastavljači bio štetnik za naše narode na ovom prostoru i za srpski narod takođe i ko je zaista tradicija na kojoj treba da se oslanjamo.

Zato vas još jednom pozivam da jednoglasno usvojimo ovaj zakon.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Toplici.

Reč ima poslanik Mirko Bajić.

MIRKO BAJIĆ:

Dame i gospodo savezni poslanici, gledano sa istorijskog aspekta, mnoge su nepravde učinjene srpskom narodu i drugim narodima koji žive na ovim prostorima. Neke od tih nepravdi, ja verujem mnoge, biće ispravljene, ali verovatno će biti mnogo onih učinjenih nepravdi koje nažalost i neće moći biti ispravljene. Na sreću, dogodilo se nešto što omogućuje da se nepravde ispravljaju. Mi to upravo i ovim činom koji je upravo danas pred nama, usvajanjem ovog predloga zakona, činimo. Promene se dešavaju. Neke promene su trebale i mnogo pre da se dese. Neke se možda neće ni ostvariti, ali na sreću dešavaju se. Neke su prirodne, neke imaju svoju logiku. Ima i takvih promena koje se dešavaju koje su i nepravilne i nemaju neku logiku ako se malo dublje u to zagleda. Jedna od takvih promena je i metamorfoza koju smo malopre imali prilike da čujemo od strane gospodina Ivice Dačića koji je, evo, počeo da misli kao DOS. Ja ne verujem u to da je gospodin Dačić počeo da misli kao DOS. Ne bih ni voleo da se mogu te dve stvari izjednačavati jer bi to onda bacilo senku na mnogo onoga što se u DOS-u čini.

Mislim da je i kasno za takve promene, kao što ih je nagovestio ili pokušao da nas ubedi u njih gospodin Dačić, jer takve promene nisu prirodne.

Javio sam se za reč da prokomentarišem upravo te okolnosti i jednu izrečenu stvar koju je gospodin Dačić maločas ovde izneo a to je da je učinjena istorijska nepravda ili nepravda stvaranjem Jugoslavije 1918. godine, pretpostavljam da je mislio i dalje, tako je u tom kontekstu i govorio, i 1945.

Postavljam pitanje gospodinu Dačiću i vama koji ste na levoj strani, koju ste vi to onda Jugoslaviju branili čitavo ovo vreme ovih 10 godina? Ubeđivali ste

VG 62/4

građane Srbije i sve nas, kao građane Srbije, da branite Jugoslaviju i danas to isto tvrdite. Sećam se još davno kada je sve počelo, kada je tadašnji predsednik Predsedništva bivše Jugoslavije rekao jednom prilikom, na televiziji, zapamtio sam tačno kada je to bilo u jednom dnevniku: "neka Slovenci samo idu, oni nas ne zanimaju, mi branimo Jugoslaviju". Prvi put sam se tada ja zapitao koju Jugoslaviju vi branite? Koju ste vi Jugoslaviju branili posle, kada je bilo malo manja, pa još manja, pa još manja? Branili bi je valjda do Dedinja dok se ne bi okružili na onom famoznom posedu i to bi možda zvali Jugoslavijom, da je branite. Niste vi branili nikada Jugoslaviju. Vi ste branili sopstvenu vlast. Vi ste branili svoje privilegije. Vi i danas govorite ovde zato što želite da sačuvate te privilegije i što živite u nekom lažnom ubeđenju da ćete sačuvati ili vratiti svoju vlast.

VG 63/1 slj/ljl

U tome je poenta i to je istina. Na sreću, mi danas razgovaramo o drugim stvarima, razgovaramo o ispravljanju jedne istorijske nepravde. Usvajanjem ovog zakona, to će biti i učinjeno.

Verovatno i ne bi trebalo mnogo govoriti o tom zakonu, jer je donošenje jednog ovakvog zakona prirodna promena, prirodna stvar i ispravljanje jedne nepravde koja je učinjena, i verovatno i ne bi bilo potrebe da se mnogo o tome govori i kada ne bi bilo ovakvih institucija i ovakvih mišljenja, koja smo ovde malo čas čuli.

Ja se pridružujem zahtevu ili potrebi da se ovaj zakon donese i, naravno, da ne izjednačavam donošenje, pri tome, ovog zakona sa onim što će da usledi, a to je i donošenje zakona o ispravljanju druge nepravde, a to je o vraćanju imovine.

I tu bi još jedan komentar samo dao, i time ću završiti. Izjednačiti pitanje imovine Karađorđevića ili onoga što je učinjeno u takvim nepravdama kao što je ova i današnjih funkcionera, kao što smo to čuli danas ovde na govornici, je još jedna zaista neverovatna stvar. Nadam se, ubeđen sam u to, i očekujem to da će današnji funkcioneri itekako morati da odgovaraju na pitanje: Kako su stekli imovinu? I da je neće sačuvati na način kako je, naravno, stekli i nemaju pravo da je sačuvaju.

Hvala lepo.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Bajiću.

Riječ ima savezni poslanik Batić.

VG 63/2

VLADAN BATIĆ:

Dame i gospodo narodni poslanici, ovaj parlament, kao i Skupština Republike Srbije, nažalost, moraju da se bave ispravljanjem raznih istorijskih nepravdi koje nam je ostavio bivši režim i ideološki preci ljudi iz bivšeg režima, koji se sad - to po prvi put čujemo - odriču svojih ideoloških predaka, kao što su neki, čija je, kao što sam juče rekao, krilatica: "S verom u Boga, za kralja i otaxbinu", odriču se kralja.

Ideološki potomci Josipa Broza odriču se Josipa Broza. E, zato je i došlo do promene vlasti - što vi ne verujete ni u one čija ideologija je inkorporirana u vaše partijske programe, i zato je narod na izborima rekao ono što je rekao.

Da ispravimo sve istorijske nepravde, koje su počinili bivši režimi, morali bi da budemo u neprestanom zasedanju. Ovo je jedan od zakona kojim se ispravlja jedna od najvećih nepravdi - oduzimanje državljanstva onim ljudima čiji su preci uspostavili temelje ove države u kojoj i danas živimo.

Dakle, čuli smo juče floskule da se to može urediti upravnim sporom, sporom pred Ustavnim sudom. To su izgovorili neki bivši profesori Pravnog fakulteta, i hvala je Bogu što su bivši, jer to što su oni rekli znaju bolje i oni koji su ponekad prošli pored Pravnog fakulteta. Prema tome, radi se o jednoj elementarnoj stvari, o pravu da se onima kojima je jednom protivzakonitom uredbom, jednim protivzakonitim ukazom oduzeto državljanstvo, to državljanstvo bude vraćeno. Mislim da je svaka polemika zaista suvišna.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem.

Izvolite.

VG 63/3

VUKIĆ VUKOSAVLJEVIĆ:

Dame i gospodo poslanici, nisam mislio da se javljam po ovoj tački za reč, ali me stanje i zbivanja, koja se dešavaju u sali, nateralo na to.

Nateralo me na to što ste stalno govorili da mi vršimo opstrukciju u radu ovog parlamenta i da odugovlačimo donošenje nekih zakona. Sada na delu možete da vidite ko vrši opstrukciju i ko se bavi takvim poslovima.

Jer, šta se radi? Celo vreme, znajući da nemate dovoljno glasova da izglasate ovaj zakon, sabirajući, prebirajući, brojeći, pokušavate da jednom retorikom dobijete u vremenu kako bi doveli još vaših poslanika i mogli da izglasate ovaj zakon. Hteo sam toliko da vam kažem, da i mi to vidimo i da to primećujemo.

A, ujedno bih predložio, mnogo je bolje i poštenije da date jednu pauzu dok ne skupite dovoljan broj glasova, da bi mogli dalje da nastavimo rad, a ne da ovde slušamo neke vaše prazne priče i objašnjenja reda radi i dobijanja vremena.

Hvala.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem.

Riječ ima savezni poslanik Raičević.

DRAGUTIN RAIČEVIĆ:

Poštovani savezni poslanici, uvaženi predsjedavajući, ja sam se javio za riječ ispred Socijalističke narodne partije da kažem samo nekoliko riječi, ne sa namjerom da opstruiram rad ovog parlamenta, nego samo da se dogovorimo o nekoliko principijelnih stvari.

VG 63/4

Treba sigurno ispravljati sve nepravde koje su pravljene ranije, ali se ovdje opravdano postavlja pitanje, koje je juče sasvim normalno postavio gospodin Šešelj.

Prvo, od kog vremena treba mi da ispravljamo te nepravde? Da li je to 1941. godina, da li je to 1905, da li je to 1918? Ovo ne govorim slučajno. Da li mi imamo mandat naroda da mi te sve nepravde, koje su prethodne vlasti radile, mi danas ovdje rješavamo? Ovo govorim zbog jedne činjenice koju svi znate - druga poznata srpska dinastija - namjerno podvlačim "srpska" - jeste dinastija Petrović. Oni su prva srpska dinastija i državotvorna dinastija koja je napravila drugu srpsku državu na ovim prostorima, Crnu Goru. Na stranu to što sada ova novokomponovana Dukljanska akademija hoće da negira to da su oni srpska dinastija. Međutim, za nas koji smo ovdje prisutni, to je nesporna činjenica.

Vi svi dobro znate šta je bilo sa tom dinastijom. I, ona, nažalost, ima samo jednog živog nasljednika. To je princ, mislim da se zove Nikola Petrović Njegoš, koji živi u Parizu i koji je, nažalost, katolik, nije pravoslavac. Međutim, njega uvijek koristi separatna vlast u Crnoj Gori kada treba da nešto preko njega završi, i on vrlo često dolazi, i vi dobro svi znate, u Crnu Goru - zbog kojih ciljeva, i to svi dobro znate. Međuti, svi dobro znate da dinastija Petrović Njegoš ima veliku imovinu, i to su najvredniji kulturno-istorijski spomenici Crne Gore.

Da li će se postaviti pitanje u ovom prlamentu da se i toj dinastiji vrati imovina? To je vrlo problematično. A, uostalom, porodica Karađorđević ima vrlo vrijednu imovinu u Crnoj Gori. Svi ste vi bili sigurno u Miločeru. To je najljepši dio, možda i u Evropi, jedne obale koja je sigurno vrlo, vrlo dragocjen dragulj prirode, a to je vlasništvo porodice Karađorđević. E, zato mi ovdje treba da se dogovorimo, poštovane kolege poslanici, od kada mi da rješavamo te probleme i te nepravde.

63/5

Sigurno je da treba vratiti državljanstvo i rehabilitovati sve one koji su na političkoj osnovi proganjani. Međutim, bojim se - ovako pojedinačnim rešavanjem nekih nepravdi - da nećemo baš dobro proći.

Toliko. Zahvaljujem

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Raičeviću.

Ko se dalje javlja za riječ?

Izvolite.

DUŠAN PETROVIĆ:

Poštovani predsjedavajući, dame i gospodo poslanici, naravno da je vreme dragoceno, ali je i predmet ovog zakona nešto što zadire zaista u biće i naše države i naše nacije. To, naravno, možda i ne

izgleda svakome tako, ali svako ko se dublje zamisli nad tim kuda je naš nacion išao u poslednja dva veka, ne može a da do tog zaključka ne dođe.

Sva polemika oko ovog zakona u sebi sadrži dve bitne stvari.

Jedna je državotvorna i zaista se pitanja, čak i filozofskog aspekta bića našeg naroda tiče, a druga je pravna.

Ovaj suštinski deo, u stvari, znači da ovim zakonom mi sebi, kao nacija, kao narod i kao država, vraćamo jedan amputirani deo svoga bića; vraćamo se onome što je Srbiju načinilo državom, što je od Srbije načinilo jednu veću državu kada su istorijske prilike to dozvolile; vraćamo pravu i istorijsku važnost i Karađorđu i Knezu Petru, odnosno Aleksandru Karađorđeviću i Kralju Petru i svim članovima Dinastije Karađorđević.

VG 64/1 md/bt

Ovo drugo pravno pitanje, jedan veliki pravnik koji je kralju Nikoli napisao jedan čuveni zakon, imao je sentencu; "Što se grbo rodi, vreme ga ne ispravi." E, to je taj ukaz kojim je oduzeta imovina i državljanstvo dinastije Karađorđevića, to što se tad grbo rodilo, vreme ispravlja, da bi ono što bi od tada krenulo bilo zdravo i razvilo se u državnu i nacionalnu tvorevinu koja neće završiti kao ovo što je teklo poslednjih nekoliko decenija.

Vidim da pitanje državljanstva nije sporno, pa o tome i ne vredi reći trošiti, a što se tiče imovine, mislim da je gospodin Dačić otvorio drugu stranu ove polemike, da utvrđivanje porekla i prirode imovine funkcionera koji su ovu državu vodili u proteklih 10-ak godina predstavlja argument, da se ne vraćamo u pitanja imovine dinastije Karađorđevića, pre svega kralja Aleksandra i njegovih neposrednih naslednika. I, tu se odmah pojavi taj pravi i krunski argument.

Kralj Aleksandar je napravio veliku državu. Za vreme kralja Aleksandra i njegovog oca ovoj državi pripojen je Kosmet, Makedonija i napravljena velika, nikad do tada postojeća država na Balkanu i onda je opravdano zapitati se - treba li vratiti imovinu potomcima onih kraljeva koji su najmoćnije državne tvorevine od kako je ovog naroda sačinili. Za razliku od njih, kraj ovog veka, dočekali smo sa smanjenjem državne teritorije, sa porazima i poniženjima. I, to je razlog, između ostalog, ljudski, moralni, politički zbog čega je nužno preispitati sticanje enormne imovine svih onih koji su to činili, a za koje vreme je naša država i naš narod došla na najniže grane u poslednja dva veka.

Zahvaljujem.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Ko se dalje javlja za riječ?

(Žagor u sali)

To je polemika sa stavovima.

U redu je, izvolite.

BG 64/2

IVICA DAČIĆ:

Dame i gospodo, bez namere da se ponovo otvara polemika, ovo što sam danas pričao, to možete pogledati u stenogramima, ukoliko nisu zapaljeni, pričao sam još najmanje dva ili tri puta u ovoj skupštini od 1992. godine, od kada sam poslanik, dakle, o posledicama stvaranja Jugoslavije i štetnosti za srpski nacionalni interes, jer je stvorena Jugoslavija koja nije imala uobičajen srpski korpus u okviru unitarne monarhije, kakva je bila Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca. Samo to.

Što se tiče imovine funkcionera, ne znam kako ste me shvatili, ja sam upravo za to da se ispita poreklo imovine, a u skladu sa tima i poreklo imovine Karađorđevića. Tu podržavam stav DOS-a, ako je stav DOS-a, koji je izneo gospodin Šabić.

PRESEDAVAJUĆI MILUTIN OJDANIĆ:

Zahvaljujem.

Pošto više nema prijavljenih za diskusiju, zaključujem pretres i stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu.

Ko je za, molim da digne ruku? (73 savezna poslanika)

(A p l a u z)

Ko je protiv? (Četiri savezna poslanika)

Ko se uzdržava od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog zakona u načelu.

Otvaram pretres u pojedinostima o Predlogu zakona.

Ko se javlja za riječ?

Zaključujem pretres u pojedinostima.

Stavljam na glasanje Predlog zakona u celini.

Ko je za? (73 savezna poslanika)

Ko je protiv? (Četiri savezna poslanika)

Ko se uzdržava od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog zakona o ukidanju Ukaza o oduzimanju imovine i državljanstva porodici Karađorđević u cjelini.

(A p l a u z)

NAPOMENA: Stenografske beleške diskusije koje Vam šaljemo su neredigovane i neautorizovane.

ŠEF STENOGRAFSKOG BIROA

Slavica Kostadinović

(Izvod iz stenografskih beležaka sednice Veća republika od 26. februara 2001. godine):

PRESEDNIK mr SRĐA BOŽOVIĆ:

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnog reda:

PRIJEDLOG ZAKONA O VRAĆANJU DRŽAVLJANSTVA I KONFISKOVANE IMOVINE PORODICE KARADORĐEVIĆ

Predlagač je savezni poslanik u Vijeću republika Spasoje Krunić.

Možda bi bilo korisno, ako biste se saglasili, obzirom da i Vlada ima sličan zakon, da eventualno spojimo raspravu a da se izjasnimo posebno.

To bismo mogli da uradimo, ako se sa tim saglašavaju i predlagači zakona.

BP 21/5

Kako vidim, predstavnik vlade se saglašava sa predlogom.

Da li se Vi saglašavate?

Prof. dr SPASOJE KRUNIĆ:

(upadica s mesta)

Ja bih imao šta da kažem.

PRESEDNIK mr SRĐA BOŽOVIĆ:

Idemo redom, nema nikakvih smetnji.

Tačka 2. je Predlog zakona o vraćanju državljanstva i konfiskovane imovine porodici Karadorđević.

Predlagač je savezni poslanik u Vijeću republika Spasoje Krunić.

Predlog ovog zakona razmotrili su Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine i Odbor Vijeća za pravosuđe i saveznu upravu.

Da li predstavnik predlagača, prije otvaranja pretresa, želi da uzme riječ?

Riječ ima savezni poslanik Spasoje Krunić.

Molim savezne poslanike da prate izlaganje i da se ne udaljavaju iz sale jer se u ovom momentu već dovodi u pitanje nastavak rada!

Prof. dr SPASOJE KRUNIĆ:

Zato što drukčije nije moguće, saglasan sam da objedinimo rad i raspravu, ako se radi o ovom zakonu koji govori o ukidanju onog ukaza.

Da li se o tome radi, gospodine predsedniče? (Da)

Ako je to u pitanju, onda nema potrebe da ove predloge zakona nema potrebe da posebno razmatramo.

Želim da podsetim da smo mi, Srpski pokret obnove, još 1933. godine podneli, preko svojih poslanika, ovakav predlog zakona u Saveznoj skupštini i tek sada dolazi na red. Malo nedostaje, od 8. marta 1947. godine, posle 55 godina da se ova naša muka i sramota razreši.

BP 21/6

Odbor za pravosuđe i saveznu upravu nije podržao predlog odnosno kaže da je za ukidanje, ali nije za vraćanje imovine. Pošto je savezna vlada predložila zakon za uređenje ove materije, kako kaže: propisani, da će to doći na red, što je sasvim izvesno. Naš cilj nije bio da se bilo ko i bilo kako izdvaja već da se počne od porodice Karađorđević, od najslavnije porodice u Srba i da to ništa ne bi bilo strašno da je Savezna vlada to nekako uspela da formuliše tako da već danas to bude jasno. Bojim se da mnogi od Srba neće doživeti da se i ovaj drugi zakon privede kraju, da se vrati imovina i da se vrati državljanstvo. Ne znam zašto to zakonom nije predloženo!? Ne tražim ikakvo tumačenje danas, sve mi je jasno. Jasno mi je i naša današnja nevolja jer smo svi rođeni u Orašju 1804. godine, a svi poreklom sa Kosova, pa smo danas u ovim kleštima upravo razmatrali amnestiju pobunjenika.

C3

BP 22/1

Ukidanjem ovog nezakonitog i sramnog zakona iz 1947. godine bez malo više smelosti, ako hoćete da mi oprostite na ovome, malo više smelosti da se vrati državljanstvo, da se vrati imovina, naravno, opet uz nekakve ograde i upozorenja da će to proći u skladu sa zakonom. Sve je to moglo danas da se razreši, ali, ne vredi, jer mi svaku muku moramo četiri puta da progutamo. No, u svakom slučaju, zahvalan sam, jer gospodine Kasa, sigurno da smo svi jednaki i da moramo da sačekamo zakon i Krunić i Kasa i Kovač, ako smo već kod slova K. Ali, kada smo kod tog slova onda su Karađorđevići nešto sasvim, sasvim drugo. Hvala vam lepo.

PRESESDNIK mr SRĐA BOŽOVIĆ:

Zahvaljujem gospodinu Kruniću.

Ko dalje želi riječ?

Ima riječ potpredsednik Savezne vlade Miroljub Labus.

DR. MIROLJUB LABUS:

Gospodine predsedniče, gospodo poslanici,

Vlada se potpuno slaže sa idejom koju je ovde gospodin Krunić izložio da treba da se vrati državljanstvo porodici Karađorđević, i da se vrati imovina. Pitanje je samo kako da se to uradi i kod toga mi imamo izvesne razlike, nešto drugačiji stav i zbog toga smo mi ovaj drugi zakon predložili.

Prva dilema je bila, da li treba doneti poseban zakon kojim se vraća državljanstvo i imovina ili ukinuti onaj pravni akt kojim je oduzeto državljanstvo i imovina.

Gospodin Krunić misli da treba poseban pravni akt, znači poseban zakon. Vlada misli da treba ukinuti akt, odnosno Ukaz Predsedništva Prezidijuma Narodne skupštine. Da vas podsetim, te 1947. godine nije ni ceo Prezidijum zasedao, nego je Predsedništvo od tri člana na čelu sa Dr. Ribarom i oni su doneli ovaj Ukaz kojim je oduzeto i državljanstvo i izvršena konfiskacija imovine. Sam po sebi taj akt je nezakonit, jer konfiskacija imovine jeste krivična sankcija. Krivična sankcija ne može da se izrekne ako ne postoji odgovarajući sudski postupak. Taj sudski postupak nije bio u toku.

BP 22/2

Jednostavno je Prezidijum Predsedništva izrekao jednu krivičnu sankciju, a bio je potpuno nenadležan za to. Znači, ako hoćete i sa čisto formalno pravnog stanovišta, i sa moralnog stanovišta i kako god hoćete to da nazovete, potrebno je ukinuti ovaj Ukaz.

Vlada predlaže da se ukine Ukaz. Ukidanjem Ukaza sve pravne posledice koje su nastale anuliraju se. Prema tome, anulira se i oduzimanje imovine, ali, pošto je to ipak jedno složeno pitanje, a u međuvremenu je došlo u nekim delovima imovine do promene stanja. Negde se vode postupci.

Drugo, to pitanje je takođe vezano sa denacionalizacijom. I onda smo želeli prosto da još proučimo celu tu stvar i pre svega u dogovoru i sa porodicom Karađorđević da rešimo ovo pitanje.

Koliko ja imam informacije i koliko Vlada ima informacije, porodica Karađorđević se slaže da ovim rešenjem, mi ćemo relativno brzo da učinimo još dodatni napor i da rešimo na zadovoljavajući način i pitanje imovine.

Prema tome, zaista je važno da jednu od najstarijih i najuglednijih porodica lišimo ove sankcije i da time pokažemo da smo ponovo pravna država i da toliko vodimo računa o istoriji. Ovo je jedan od načina da pokažemo da nam je stalo do jedne dobre tradicije.

Istovremeno, ovo će da bude znak da zajedno sa postupkom denacionalizacije da se u današnjim okolnostima poštuju svojinska prava. To je onda znak za sve one koji žele da dođu u ovu zemlju da investiraju i steknu svojinu, da je ovo Vlada i da je ovo Skupština koja poštuje svojinska prava. U skladu sa tim donećemo i predložiti konkretan zakon kako da se reši pitanje porodice Karađorđević.

U tom smislu, Vlada smatra da ovaj drugi zakon treba usvojiti, a potpuno se sa suštinom zakona koji je g. Krunić izneo, slažem.

PRESEDNIK mr SRĐA BOŽOVIĆ:

Zahvaljujem gospodinu Labusu.

Ko dalje želi riječ?

BI/JK

BP 22/3

Riječ ima savezni poslanik Radoje Prica.

RADOJE PRICA:

Dame i gospodo,

I ja delim vaše uvažavanje ili uvažavanje koje je izrekao moj prethodnik, porodice Karađorđević. To je nesumnjivo najznačajnija, najčuvenija, najstarija Srpska porodica i slažem se sa predlogom da se vrati državljanstvo i da im se nadoknadi i vrati imovina.

Međutim, čini mi se da u članu 2, predlažem predlagaču da ga malo izmeni, jer on prejudicira neke stvari.

Kaže se: "Uslovi za povraćaj konfiskovane imovine".

Ja bih predložio da se tekst izmeni i kaže: "Način i uslovi za povraćaj, odnosno naknadu konfiskovane imovine iz člana 1. ovoga zakona biće uređeni posebnim zakonom".

Ja nisam podneo amandman, ali predlažem predlagaču da usvoji ovu izmenu, jer se članom 2. kakav je sada, prejudicira rešenje ovog pitanja i kaže se: "Povraćaj".

Međutim, da bi izjednačavali sve one čija će imovina biti vraćena, bilo da se radi o konfiskaciji, nacionalizaciji ili bespravnom oduzimanju bez ikakvog pravnog osnova, a sigurno je da se svima neće moći vratiti u naturalnom obliku oduzeta imovina, zbog toga, ponavljam, trebalo bi reći: "Način i uslovi za povraćaj, odnosno naknadu konfiskovane imovine iz člana 1. ovoga zakona biće urađeni posebnim zakonom".

Hvala vam.

PREDSEDNIK mr SRĐA BOŽOVIĆ:

Zahvaljujem.

Ja želim samo da obavijestim poslanike da smo se mi proceduralno dogovorili da vodimo posebnu raspravu i da se, naravno, tako izjasnimo o Predlogu zakona koji je ponudio poslanik Krunić, i nakon toga da vodimo raspravu o Predlogu zakona koji je ponudila Savezna vlada. Tako da nema nikakvih smetnji. Vi ste praktično iskoristili mogućnost da govoreći o ovoj tački dnevnog reda, to transponujemo za narednu tačku dnevnog reda.

BI/JK

BP 22/4

Ko dalje želi riječ?

Ima riječ poslanik Božidar Bojović.

DR. BOŽIDAR BOJOVIĆ:

Gospodine predsjedniče, dame i gospodo,

Prije skoro četiri godije bio sam pozvan u Bijeli dvor od tadašnjeg predsjednika Savezne Republike Jugoslavije gospodina Miloševića na razgovor.

Odgovorio sam da predstavnici Srpske narodne stranke ne mogu doći u Bijeli dvor nikome drugome nego samo ako budu pozvani od onih kojima Bijeli dvor pripada. Kod Karađorđevića.

Čini mi se da ovu prediku, moralnu prediku ili moralni stav su se mnogi predstavnici stranaka, pogotovu u Srbiji, i onih stranaka koje se izdaju za monarhističke stranke u nekim momentima su se ogriješile.

Srpska narodna stranka kao autentični sledbenik Narodne stranke iz 1907. godine i 1990. godine duboko oseća šta znači nepravda koja se nanosi oduzimanjem osnovnih ljudskih prava - prava na život, prava na otaxbinu, prava na djelo, prava na imovinu.

BI/JK

BP 23/1

Duboko osjećamo pogubne posljedice jedne ideologije koja je oduzimala građanska prava u ime imaginarnih ideala.

Isto tako, ukazujemo i ukazivali smo na pogubne posljedice što oni koji su bili u situaciji prije deset godina, kada su došli na vlast, nijesu imali snage da isprave tu veliku nepravdu. Da je tada izvršena denacionalizacija i vraćanje svega što je oduzeto 1945. godine, danas bi bio mnogo manji problem i na Kosovu i Metohiji, i u Crnoj Gori, i u Bosni i Hercegovini, i Republici Srpskoj Krajini.

Neotuđivi vlasnik na tim prostorima bili su i bili bi oni kojima je zemlja pripadala i koji su na tim prostorima stvarali i integrisali srpski etnički prostor, a ne bi bili vlasnici oni koji su se borili protiv tog etničkog prostora, a koji raziraju našu zemlju.

Ne zaboravite, gospodo, da je veliki dio Metohije vlasništvo Srpske pravoslavne crkve, da je Srpska pravoslavna crkva isto tako vlasnik mnoge imovine u Crnoj Gori, u Bosni i Hercegovini, u Hrvatskoj, u Sloveniji. Takođe, dinastije Karađorđevića svojim poštenim radom su vlasnici brojne imovine, jer se u njihovo vrijeme imovina nije mogla drugčije ni sticati. I to su bogatstvo sticali na etničkim prostorima srpskog naroda.

Propust koji je učinila prethodna vlast ne smije da ponovi ova vlast. To bi bio neki prvi ispit demokratskog, stvarno demokratskog odnosa prema postavkama i prema nekom značajnom problemu. Bez obzira na to koliko je to teško, dame i gospodo, pogotovu u uslovima u kojima je naša zemlja, prava i prva obaveza ove vlasti jeste da se vrati sve ono - ili pravično nadoknadi - što je oduzeto nepravdom.

Nije u pitanju samo to da se ovim činom koliko-toliko umanjuje nepravda, niti činjenica da nema prijema u međunarodne organizacije bez sprovedene denacionalizacije, već veoma važno da se ovo učini što prije i zbog toga što je u toku

BP 23/2

proces pljačke imovine koja pripada srpskim dinastijama i drugim vlasnicima, a sprovodi se pod vidom privatizacije, posebno u Crnoj Gori, čime se stvara mogućnost ispravljanja nepravde, koja se kasnije - ako se sada ne isprave - neće moći ostvariti.

Ne zaboravite, da su dinastije Karađorđevića vlasnici brojnih kuća i imanja i u Crnoj Gori - i Svetog Stefana, i Miločera, da ne nabrajam dalje.

Ne zaboravite, u Crnoj Gori je na sceni svojevrsni vid pljačke i otimanja imovine Mitropolije crnogorsko-primorske, Srpske pravoslavne crkve od strane sekte, pod okriljem aktuelne vlasti u Crnoj Gori. I tu može sutra biti kasno, kao što je kasno za Kosovo i Metohiju i za druge prostore, ako se bude odlagalo i tražilo olakšanje u nekim pravnim elementima.

Dame i gospodo, mi danas ovim zakonom treba da poništimo i jednu veliku nepravdu, a to je, oduzimanje državljanstva članovima porodice Karađorđević. Istovremeno, svjedoci smo da u Crnoj Gori aktuelni režim danas oduzima to pravo svojim državljanima, uskraćujući im pravo da odlučuju na referendumu o državno-pravnom statusu Crne Gore.

Treba li bolji dokaz o kakvom se režimu radi? To je, gospodo, ista ona ideologija koja je prije 55 godina oduzimala državljanstvo i Karađorđevićima i oduzimala imovinu Srpskoj pravoslavnoj crkvi, i svima onima koji su je pošteno sticali.

To je poslednji ostatak komunističke diktature u Evropi, poslednji režim koji ugrožava osnovna ljudska prava na vjeru, na otaxbinu, na slobodu i imovinu.

Zbog toga, nema stabilnog Balkana dok ovaj režim ne ode u opoziciju.

Na kraju, gospodo, treba biti slijep pa ne vidjeti da sve ono što je rađeno i što se danas radi u Crnoj Gori sa oduzimanjem imovine ima za cilj da razdubi jedinstveni etnički srpski prostor u fizičkom smislu, kako bi se onemogućilo stvaranje stabilne zajedničke države.

ZM/LjM

BP 23/3

Dakle, razbijaju onaj prostor koji je osam stotina godina na prostorima Crne Gore duboko utkan u etnički prostor srpskog naroda. Zato, Srpska narodna stranka ovaj pokajnički potez čini, jer se ovo ne može nikako drugačije nazvati nego pokajničkim potezom. Uz dužno izvinjenje dinastima Karađorđevića za sve ono što su pretrpjeli, treba da bude i opomjena u nauk.

Posebno se zahvaljujem podnosiocima u ime Srpskog pokreta obnove, a što se tiče Vlade, to je stvar i obaveza aktuelne Vlade.

Hvala vam lijepo.

PRESEDAK mr SRĐA BOŽOVIĆ:

Zahvaljujem dr Bojoviću.

Ima riječ savezni poslanik Dragan Todorović.

DRAGAN TODOROVIĆ:

Dame i gospodo savezni poslanici, odnosno ovde su samo gospoda, pošto Gorica nije tu, imam osećaj da se Tito sada okreće u grobu od ovih izliva hrabrosti, poštenja i želje da se ispravi nepravda. Samo, ne znam gde ste bili, pogotovo vi koji ste sprovodili tu politiku, da tu nepravdu ispravite na vreme. Kaže naš narod " mrtvog se vuku ne stavlja na rep", a vi upravo to radite.

Što se tiče Srpske radikalne stranke, nemamo ništa protiv. I mi mislimo da treba da se ispravi nepravda, da se članovima porodice Karađorđević vrati državljanstvo, svima onima koji žele to državljanstvo. Preporučujem vam samo da to prevedete i na engleski jezik, pošto mnogi potomci Karađorđevića, na žalost, ne znaju srpski jezik, što ste imali prilike da se uverite onog momenta kada je prvi put jedan od njih došao u ovu zemlju.

Međutim, što se tiče imovine, Srpska radikalna stranka je protiv toga da se ta imovina vrati porodici Karađorđević. Ne znam samo zašto samo porodici Karađorđević, i ne

BP 23/4

znam samo zašto da ovaj zakon bude od porodice Karađorđević.

Nepravde su činjene i ranije. Bar vi to treba da znate. Činio ih je i jedan od potomaka Karađorđevića - Aleksandar Karađorđević, oduzimajući begovsku zemlju, oduzimajući manastirsku i crkvenu zemlju, što bar toliko treba da budete obavješteni. Te nepravde treba da ispravite vi danas i ovde.

Ja mislim da se u ovom zakonu krije nešto drugo. Ovo je predsednik koji će za sobom povući neke druge poteze. Oni revolucionari koji su onda oduzimali imovinu, oduzimali državljanstva, podizali su, između ostalog, imovinu mnogih pravnih kompanija. Nemojte misliti da su one to zaboravile i da će preko toga preći. Ako ste vratili Karađorđevićima, pojaviće se svi oni koji su imali vlasništvo nad rudnicima, fabrikama i svim vrednostima u ovoj državi, pojaviće se da to traže natrag.

Uostalom, gospodo, postoji nešto što ne zastareva. To je ratni zločin. To ne može da zastari. U našem zakonodavstvu sve drugo posle 20 godina zastareva. Vi sada radite isto ono što su mnogi među vama, ili vaši prethodnici, koje vi baštinite, uradili 1941. godine. Činite jednu nepravdu mnogima koji se ni krivi, ni dužni, a koji će zbog svoga imati posledice.

O tome, gospodo, morate danas voditi računa. Da ovo nije ni najmanje naivan Predlog zakona, i da za ovu zemlju može imati zaista velike posledice, treba da vodite računa.

Još jednom, moram da izrazim čuđenje prema jednoj od stranaka u ovom Parlamentu, na kakve su sve obrte spremni i uskoro očekujem da će se zvati Socijalistička monarhistička i, verovatno, ostaviće još neki pridev za neko kratko vreme kada bude trebalo da se još nešto usvoji. Ali, gospodo, vi ste pre kratkog vremena bili komunisti, sada ste socijalisti, pa ste sada podeljeni socijalisti.

ZM/MLj

BP 24/1

Sada ne znam dokle ćete vi menjati, odnosno prihvatati sve ono što se ovde od vas traži. Stvarno, biće mi zadovoljstvo da utvrdim koliki vam je prag neizdrživosti, odnosno koliko možete da trpite.

PRESEDNIK mr SRĐA BOŽOVIĆ:

Hvala,

Da li neko od poslanika ili drugih učesnika u raspravi želi da uzme riječ povodom ove tačke dnevnog reda?

Razumijem da niko ne želi.

Pošto se niko ne javlja za riječ, zaključujem načelni pretres i stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu.

Ko je za, molim da podigne ruku? / dva savezna poslanika /

Ko je protiv? Molim da podigne ruku? /3 savezna poslanika /.

Ko se uzdržao od glasanja? / 19 saveznih poslanika /.

Konstatujem da Vijeće nije prihvatilo Predlog zakona u načelu.

Otvaram pretres u pojedinostima.

Pardon, nije prošao, pa prelazimo na slijedeću tačku dnevnog reda:

PREDLOG ZAKONA O UKIDANJU UKAZA O ODUZIMANJU DRŽAVLJANSTVA I IMOVINE PORODICE KARADORĐEVIĆ /AS - 37/.

Predlog ovog zakona razmotrili su Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine i Odbor vijeća za pravosuđe i saveznu upravu.

Da li predstavnik predlagača prije otvaranja pretresa želi da uzme riječ? /Ne želi/

Otvaram načelni pretres.

Ko se javlja za riječ?

Možemo smatrati da je gospodin Prica već govorio o Predlogu ovog zakona.

Da li još neko želi riječ? / Ne želi /

Pošto se niko ne javlja za riječ, zaključujem načelni pretres i stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu.

BI/JK

BP 24/2

Ko je za, molim da podigne ruku? /26 saveznih poslanika/.

Ko je protiv? /Niko/.

Ko se uzdržava od glasanja? /1 savezni poslanik/.

Konstatuje da je Vijeće prihvatilo Predlog zakona u načelu.

Otvaram pretres u pojedinostima.

Ko se javlja za riječ? /Niko/.

Pošto se niko ne javlja za riječ, zaključujem pretres u pojedinostima.

Kako nije bilo podnijetih amandmana na Predlog ovog zakona, stavljam na glasanje Predlog u cjelini.

Ko je za, molim da podigne ruku? /25 saveznih poslanika/.

Ko je protiv? /Niko/.

Ko se uzdržao od glasanja? /1 savezni poslanik/.

Konstatujem da je Vijeće usvojilo Zakon u predloženom tekstu.